

Motion till riksdagen 2005/06:Fi272

av Karin Pilsäter m.fl. (fp)

Riksbanken och penningpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om bibehållande av Riksbankens självständighet och bekräftande av målet för penningpolitiken, det stabila penningvärdet.
2. Riksdagen beslutar att det i riksbankslagen införs en bestämmelse om offentliga utfrågningar i riksdagens utskott.
3. Riksdagen beslutar att det i riksbankslagen införs en bestämmelse om offentliggörande av direktionens protokoll.
4. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag till reglering av Riksbankens överskott och kapital, enligt vad i motionen anförts.

Motivering

Den penningpolitiska regimen, med självständig centralbank och ett tydligt uttalat inflationsmål, har tjänat Sverige väl.

Ekonomisk forskning såväl som internationell erfarenhet visar att en självständig riksbank är bra för prisstabilitet och långsiktig tillväxt. För svenska förhållanden kan man därtill lägga att en självständig riksbank innebär att risken minskar för den typ av internt skapade kriser som de senaste decennierna urholkat svenskt välstånd.

Reglerna för utseende av Riksbankens ledning är en viktig förutsättning för att självständigheten ska vara trovärdig. För att inte skada Riksbankens ställning får det inte råda någon som helst tvekan om att tillsättning sköts helt på meriter och utan politiska förtecken. Varje misstanke om politisering av Riksbanken underminerar den penningpolitiska regimen. Därför är det märkligt att regeringen på det sätt som skett nominerar riksbankschefen till ett nytt jobb i EU:s revisionsrätt mitt under pågående mandatperiod.

Under de år som gått sedan Riksbankens självständighet trädde i kraft har öppenheten ökat och den penningpolitiska debatten blivit intensivare. Det är bra. Med en självständig riksbank är behovet stort av en livlig och initierad

Fel! Okänt namn på

debatt i penningpolitiska frågor. Denna debatt bör inte utesluta någon. Samtidigt kan det naturligtvis skapa osäkerhet kring centralbankens självständighet när flera representanter för regeringen upprepade gånger och i högt tonläge kräver sänkt ränta i något som av omvärlden kan ses som en kampanj mot Riksbankens penningpolitik för att överskylda bristerna i den egna finans- och strukturpolitiken.

Finansutskottet och riksdagen bör tydligt uttala stöd för principen om en självständig riksbank.

Lagreglering av Riksbankens vinstdisposition

Riksbanksfullmäktige lämnar årligen förslag till riksdagen angående disposition av Riksbankens vinst för räkenskapsåret.

Förmågan att bedriva verksamheten på ett trovärdigt och självständigt sätt är beroende av att banken har ett tillräckligt kapital och därmed inte är beroende av kapitaltillskott. För detta krävs ett eget kapital som är tillräckligt stort för att Riksbanken ska kunna bära sina driftskostnader och därtill täcka potentiella förluster i verksamheten.

Förluster i verksamheten kan till exempel uppstå i samband med att så kallade nödkrediter ges i likviditetsstödande syfte vid en hotande störning i betalningssystem. Hur stora reserver som kan behövas i en finansiell kris är självfallet svårbedömbart. Det krävs också avsättningar för att ge tillräckliga intäkter för att klara normala driftsutgifter. Andra delar av det egna kapitalet behöver reserveras för att balansera de orealiserade värdeförändringar som uppstår i valutareserven och guldinnehavet på grund av att marknadsvärdena varierar.

Omständigheterna kring beslutsfattandet men även storleken på de belopp som delats ut får återverkningar på Riksbankens ställning och i förlängningen på möjligheten att klara förluster. En lagreglering av Riksbankens fondavsättningar vore därför önskvärd.

I finansutskottets betänkande 2004/05:FiU23 Penningpolitiken och Riksbankens förvaltning 2004, sägs: ”Regeringen bör därför enligt utskottets mening närmare utreda och analysera Riksbankens kapitalstruktur och vinstdisposition samt förbereda förslag till lagreglering av principerna för disposition av Riksbankens resultat.”

Folkpartiet liberalerna menar att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag till reglering av Riksbankens överskott och kapital. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Offentliggörande av protokoll

Det finns i svensk lagstiftning inget krav på att Riksbankens protokoll ska offentliggöras. Folkpartiet välkomnar att Riksbanken självmant beslutat att

Fel! Okänt namn på

direktionen, med viss fördröjning, ska offentliggöra sina protokoll. Protokol-
len är ett viktigt underlag i en livaktig diskussion kring penningpolitiken.
Öppenheten skapar grund för en djupare förståelse bland allmänheten för
politikens mål. Det är rimligt att de positiva erfarenheterna tas till vara i en
diskussion om hur ytterligare förbättringar kan nås. Folkpartiet liberalerna
menar att offentliga protokoll från direktionens sammanträden måste vara en
självklarhet även framöver. För att tydligt säkerställa detta bör den nu tilläm-
pade praxisen införas i riksbankslagen.

Lagreglering av offentliga utfrågningar

Till skillnad från Europeiska centralbanken (ECB) finns för Riksbanken ingen
legal skyldighet för centralbankschefen att delta i utfrågningar som arrangeras
av parlamentet. De offentliga utfrågningar som genomförts av riksdagens
finansutskott i samband med Riksbankens inflationsrapporter har varit en
viktig del av den svenska debatten kring penningpolitiken och har från början
kommit till stånd främst på initiativ av riksbanksledningen. Men det finns
ingen garanti för att så kommer att förbli fallet, och riksdagen bör inte vara
utlämnad till Riksbankens goda vilja. Riksdagens rätt att avhålla utfrågning
med representanter för Riksbanken bör därför stadfästas. I riksdagsordningen
regleras allmänt formerna för sådana utfrågningar, såsom att ytterkläder ska
hängas på därför avsedd plats, men det finns ingen lagreglering som garante-
rar allmänhetens insyn genom offentliga utfrågningar, ej heller om Riksban-
kens skyldighet att delta. Detta bör nu stadfästas genom bestämmelse i riks-
bankslagen.

Stockholm den 3 oktober 2005

Karin Pilsäter (fp)

Christer Nylander (fp)

Bo Könberg (fp)

Lars Leijonborg (fp)

Gunnar Nordmark (fp)

Marita Aronson (fp)